

УДК 339.9 (477)

МАРЗЄЄВА І.М., слухачка 2 курсу
Дипломатичної академії України при МЗС України

НЕГАТИВНІ ВПЛИВИ МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД КРИЗИ 2013–2015 рр.

Анотація. Розглянуто та проаналізовано міграційні процеси в Україні, їхня динаміка. Виявлено асоціальні складові міграційних процесів в Україні, їхній негативний вплив на економіку України та її громадян в період кризи 2013–2015 рр.

Ключові слова: міграція, імміграція, трудова міграція, міграційні процеси, асоціальні складові міграційних процесів.

Марзеева И.М., слушательница 2 курса Дипломатической академии Украины при МИД Украины

НЕГАТИВНОЕ ВЛИЯНИЕ МИГРАЦИИ НАСЕЛЕНИЯ НА ЭКОНОМИКУ УКРАИНЫ В ПЕРИОД КРИЗИСА 2013-2015 гг.

Аннотация. Рассмотрены и проанализированы миграционные процессы в Украине, их динамика. Выявлены асоциальные составляющие миграционных процессов в Украине, их негативное влияние на экономику Украины и ее граждан.

Ключевые слова: миграция, иммиграция, трудовая миграция, миграционные процессы, асоциальные составляющие миграционных процессов.

Marzyeyeva I.M., listener of Diplomatic Academy of Ukraine, MFA of Ukraine

THE NEGATIVE IMPACT OF MIGRATION THE UKRAINIAN ECONOMY DURING THE CRISIS OF 2013–2015

Abstract. Considered and analyzed migration processes in Ukraine, their dynamics. Found antisocial components of migration processes in Ukraine, their negative impact on the economy of Ukraine and its citizens.

Keywords: migration, immigration, labor migration, migration processes, antisocial component migration.

Вступ. Упродовж багатьох років Україна є лідером серед країн світу за темпами скорочення населення. У сфері здоров'я, смертності й тривалості життя також прослідковуються негативні тенденції, які в першу чергу залежать від способу життя та стану навколишнього середовища; по-друге від труднощів переїзду та адаптації до нових умов життя, від частоти і характеру захворюваності в середовищі мігрантів тощо.

Демографічні та міграційні показники не можна виривати з контексту загального соціального розвитку, а державна політика має розроблятися і втілюватися з урахуванням усіх аспектів людської життєдіяльності. Саме сьогодні нагальним питанням для українців стає міграція, як в середині країни так і за її межі.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Питанням вивчення міграційних процесів присвячено чимало наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Теоретичні засади міграційних процесів розробляли М. Денисенко, В. Іонцев, В. Моїсеєнко, В. Переведенцев, І. Прибиткова, Т. Регент, Л. Рибаківський, Ю. Римаренко, О. Хомра, Б. Хорєв та ін. Віддаючи належне їх науковим напрацюванням із цієї проблематики, слід зауважити, що дослідження міграційної ситуації в період кризи 2013–2015 рр. в Україні ще не має координованого й системного характеру. Розробки із цієї проблематики слабо узгоджуються між науковими установами та окремими дослідниками. Далеко не всі актуальні питання міграційної царини стали об'єктом вивчення.

Невирішені проблеми. Слід відзначити, що, незважаючи на актуальність для українського суспільства, дана проблема недостатньо досліджується вітчизняними вченими. Існує досить обмежене коло дослідників, які безпосередньо займаються дослідженням міграційних процесів. Слід відзначити значний брак ґрунтовних досліджень, постійного моніторингу стану міграційних процесів в Україні. Значну увагу міграційним проблемам приділяє Національний інститут стратегічних досліджень.

Мета статті полягає у виявленні негативного впливу міграційних процесів в Україні на її економіку, а також пошуку шляхів подолання означеної проблеми.

Основна частина. В умовах поглиблення процесів інтеграції та глобалізації як домінуючої тенденції розвитку міжнародних економічних відносин, політичних змін, екологічних катастроф, збройних конфліктів, посилення нерівності країн за рівнем життя населення міжнародна міграція постала як невід'ємна частина процесу сучасного розвитку людства. Сьогодні міжнародну міграцію можна дійсно вважати комплексним глобальним явищем, яке торкається інтересів усіх держав світу: як країн походження, транзиту, так і країн призначення міграційних потоків.

В 2014 році було заплановано надати дозвіл на постійне проживання в Україні 6 тис. 376 іноземцям та особам без громадянства. Така цифра передбачена проектом розпорядження Кабміну «Про встановлення квоти імміграції на 2014 рік», який розробили Державна міграційна служба України спільно з Міністерством внутрішніх справ України [15, с. 8].

Динаміка імміграційних процесів в Україні у 2010–2014 рр. наведена в таблицях 1 та 2.

Таблиця 1

Імміграційний рух населення у 2014 році, осіб

	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Україна*	652639	637713	649865	621842	542506

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Складено автором за даними [3].

Як бачимо, лише у 2012 р. спостерігалось зростання іммігрантів до України, а в останні досліджувані періоди цей показник зменшувався у порівнянні з попереднім роком (рис. 1).

Таблиця 2

Динаміка імміграційного руху населення в Україні

	Відхилення							
	абсолютне, осіб				відносне, %			
	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013
Україна	-14926	12152	-28023	-79336	-2,3	1,9	-4,3	-12,8

Розраховано автором за даними [1].

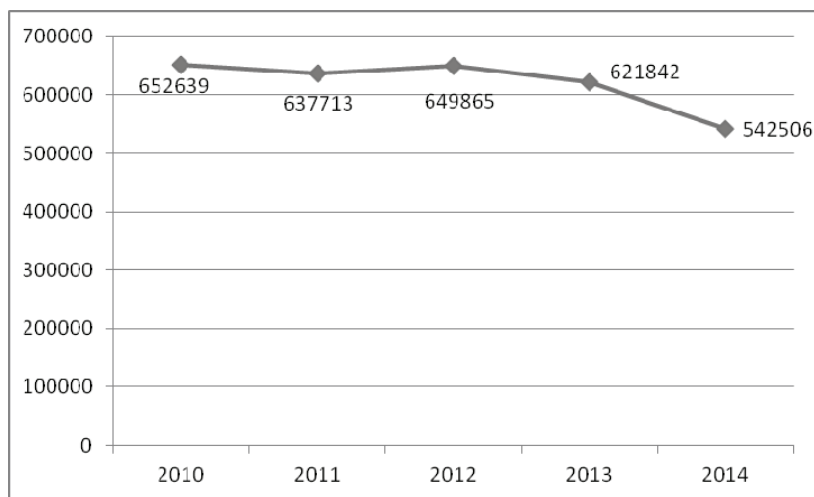

Рис. 1. Імміграційні процеси в Україні у 2010–2014 рр., осіб

Побудовано автором за даними [3, 11, 13].

За даними Держстату України, найбільший імміграційний рух спостерігався у м. Києві, а найменший – у Закарпатській області.

Україна стає дедалі привабливішою для іноземців. Дані Організації об'єднаних націй свідчать, що за останні 10 років потік іммігрантів до України збільшився приблизно в 20 разів.

За даними Держстату, найбільше до душі припадають іноземцям Київ, Одеса, Донецьк і Крим – саме в цих місцях воліють осідати вихідці з інших країн. Причини для зміни місця проживання в більшості випадків банальні – низька якість життя на своїй батьківщині. Відсоток випадків, коли сюди переїжджають через особисті справи і роботу, в загальній масі мігрантів в Україні незначний. Деякі мігранти їдуть сюди працювати на певний сезон.

З метою аналізу динаміки міграційних процесів в Україні у 2010-2014 рр. побудуємо таблицю за даними Державного комітету статистики України (табл. 3).

Таблиця 3

Еміграційний рух населення у 2010-2014 рр., осіб*

	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Україна	652639	637713	649865	621842	519914

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Складено автором за даними [3].

За даними Держстату, у 2010-2014 рр. еміграційний рух населення зростав у 2012 р., а у 2011, 2013 та 2014 рр. він зменшувався (табл. 4, рис. 2). Найбільше емігрувало з Дніпропетровської області, а найменше – з Закарпатської.

Таблиця 4

Динаміка міграційного руху населення в Україні

	Відхилення							
	абсолютне, осіб				відносне, %			
	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013	2011/ 2010	2012/ 2011	2013/ 2012	2014/ 2013
Україна	-14926	12152	-28023	-101928	-2,3	1,9	-4,3	-16,4

Розраховано автором за даними [3].

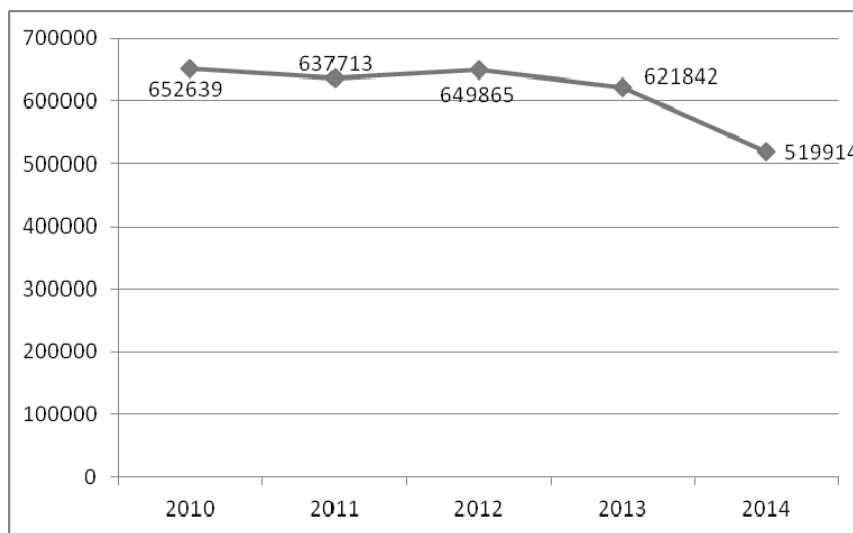

Рис. 2. Еміграційний рух населення України у 2010–2014 рр., осіб

Побудовано автором за даними [3, 11, 13].

Проте варто зазначити, що дані державної служби статистики суттєво різняться від фактичних даних. Також зазначимо, що дані за 2014 рік не є точними, тому далі проаналізуємо еміграційний рух населення України у 2010-2013 рр. за даними інших джерел.

За 2013 рік кількість людей, які емігрували з України, зросла більш ніж у два рази - на 157% в порівнянні з даними 2012 року. У 2014 р. цей показник також зріс.

Громадянство України на громадянство інших країн за минулий рік змінили 18,7 тис. осіб. Шукати кращого життя українці їдуть до країн ЄС, США, Канади, Австралії та Ізраїлю.

Водночас, зменшилася кількість людей, які отримали паспорти з українським громадянством, - 41,6 тис, що на 20% менше, ніж у 2012 році.

Причини, які спонукають громадян емігрувати з України, представлені на рис. 3.

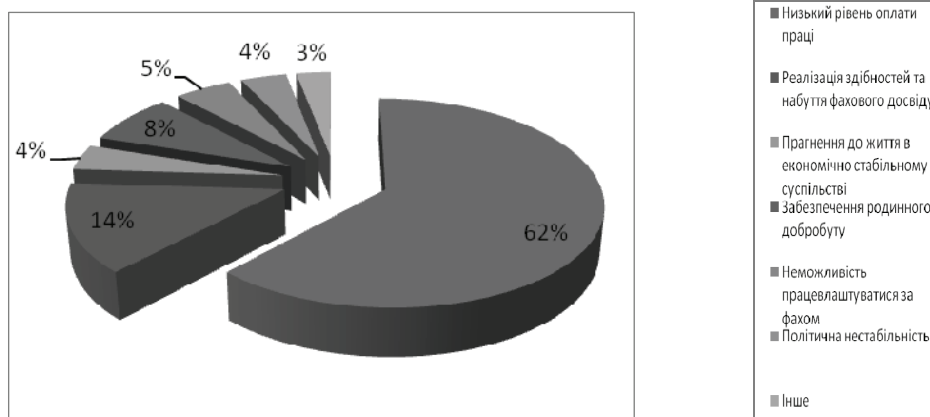

Рис. 3. Структура міграції з України відповідно до причин у 2014 році

Джерело: побудовано автором за даними [15].

Внутрішня міграція – це переміщення населення в межах кордонів країни для подальшого проживання строком більшим за один рік. Внутрішню міграцію переважно зумовлюють причини соціального та економічного характеру (наприклад, регіональна асиметрія в оплаті праці, рівень розвитку промисловості в регіоні, тощо). На жаль, у випадку сучасної України основною причиною, що стимулювала інтенсифікацію руху населення, стали військові дії, тероризм та посягання на цілісність та суверенність держави.

Після початку бойових дій у Донецькій та Луганській областях із вказаних регіонів виїхало більше 73 тисяч людей. Ці дані є офіційними, але, на жаль, дуже приблизними через неможливість точно підрахунку в умовах збройного конфлікту. Так само недоступна і точна інформація, щодо кількості людей, які покинули анексований Крим. Приблизно ця кількість оцінюється у 13 тис. чоловік (табл. 5).

Таблиця 5

Характеристики українських внутрішніх мігрантів

Категорія	Донбас	Крим
Жінки працездатного віку (18-55)	1582	211
Чоловіки працездатного віку (18-60)	576	132
Мігранти пенсійного віку (55+/60+)	858	143
Діти (0-18)	1486	185

Джерело: складено автором за даними [15].

Найбільшими приймаючими регіонами стали відповідно Київська область та м. Київ, Харківська, Запорізька, Дніпропетровська та Полтавська області. Кількість працездатного населення (а це, відповідно, трудові мігранти) складає приблизно 50% від загальної кількості мігрантів з Криму та зони АТО.

Невеликі розміри вибірки пов'язані із нестачею даних про переселенців. Тому висновки, щодо реального обсягу трудової міграції зі Сходу та Півдня України зробити важко. Проте для висунення припущення та здійснення певного узагальнення скористатися нею можливо.

Отже, маємо приблизно 40 тисяч працездатних осіб, що потребують працевлаштування. При чому, необхідність даного працевлаштування є терміновою, оскільки державні виплати із допомоги внутрішнім мігрантам становлять 2400 грн./місяць для однієї родини. Для порівняння, показники середньої заробітної плати станом на квітень (початок АТО) становили 4000 та 3400 по Донецькій та Луганській областям відповідно.

За січень-серпень 2014 міграція з Донецької та Луганської областей знизилася майже в 1,5 рази. У Донецькій області – на 25%, Луганській – на 88%. Такі дані опубліковані на офіційному сайті Держслужби статистики України [3].

Донецьку область, за версією Держстату, покинули 23,8 тис. проти 29,7 тис. роком раніше, Луганську – 9,8 тис. проти 18,3 тис. роком раніше. Ці неймовірні цифри не є наслідком відсутності статистики по ДНР і ЛНР, оскільки масова міграція з Донбасу не спостерігалася Києвом ні навесні, ні влітку, ні в останні періоди. Навпаки, з Донбасу стало від'їжджати менше людей. Отже, напрошується закономірний висновок: або в Донбасі в 2014 році стало краще жити, або Держстату відображає не дійсну ситуацію.

В цілому ж по Україні, згідно київської статистики, міграція теж зменшилася – майже на 13%. Так, за 2014 рік кількість вибулих становила 312 тис., тоді як 2013 року (без урахування Республіки Крим та м. Севастополя) – 351 тис. Разом з тим в 2014 році змінилися правила обліку міграції, і тепер замість окремо внутрішньої і міжнародної міграції вказується просто кількість вибулих. Тому не виключено, що внутрішня міграція спеціально занижена для хороших сумарних показників, а величезна міжнародна міграція просто «розчинена» в них.

Примітно, що найбільший відтік населення спостерігається з Києва – 3,6 тис., і в той же час найбільший приплив населення – в Київську область – 8,7 тис.

Очевидний програш у власному добробуті мігранти будуть компенсувати за рахунок працевлаштуванням за новим місцем перебування. Можна припустити, що при цьому вони погодяться на гірші умови оплати праці, а ніж ті, що вони мали до переїзду.

Дана ситуація матиме біполярний вплив на ринок праці приймаючих регіонів та конкурентоспроможність місцевих підприємств. Цей ефект можна порівняти із ситуацією, що передбачає залучення до виробничого процесу низько кваліфікованих іноземних трудових мігрантів. Підприємець таким чином має шанс зменшити виробничі витрати, заощаджуючи на фонді заробітної плати. Проте в сучасній ситуації додатковою перевагою для виробника є навички та знання внутрішнього мігранта. Виникає ситуація вимушеного дауншифтингу, який переважно для українських працівників має місце при трудовій еміграції.

Результати дослідження свідчать про те, що українці цінують набуту кваліфікацію та знання і не дуже бажають нехтувати ними при працевлаштування.

В умовах вимушеної міграції дана ситуація змінюється і такий, вимушений дауншифтинг грає на користь працедавця.

Підприємства (особливо це стосується представників малого та середнього бізнесу) таким чином зможуть, принаймні, частково компенсувати втрати викликані інфляцією та падінням курсу гривні. Крім того, збільшиться технологічність та ефективність виробництва за рахунок підвищення якості людського капіталу.

Проте у працевлаштуванні внутрішніх мігрантів є один вагомий недолік. Дане працевлаштування за своєю суттю є тимчасовим, оскільки, в основному, метою даних працівників є повернення до власного регіону через певний проміжок часу. Це ускладнює бізнес-планування та прогнозування подальших очікуваних прибутків. Саме тому підприємці відмовляються ризикувати, пропонуючи працю таким робітникам.

Слід також зазначити додаткове навантаження на ринок праці, яке принесла із собою посилена внутрішня міграція. За даними Державної служби статистики України станом на 2014 рік кількість безробітних в Україні становить 492 тис. осіб. Працевлаштування тимчасових внутрішніх мігрантів із порівняно меншою ставкою заробітної плати може спровокувати приріст безробітних серед місцевих працівників. Така ситуація з одного боку може стимулювати здорову конкуренцію за робочі місця, з іншого – зростання соціальної напруги в окремих регіонах. І якщо перший варіант сприятиме покращенню конкурентних позицій місцевих підприємств, то другий, щонайменше, негативно позначиться на інвестиційній привабливості регіону.

Існує також ймовірність, що втрата робочих місць стимулюватиме міжнародну трудову міграцію з України. Дана міграція має регулюватися та підтримуватися державою. Варіантом вирішення цієї проблеми є створення нових робочих місць у регіонах, які приймають найбільшу кількість внутрішніх мігрантів зі Сходу та Криму. Це забезпечить належну зайнятність серед працездатних мігрантів та не дозволить зрости показникам локального безробіття. Ситуацію ускладнює неможливість державних дотацій та інвестицій в сучасних умовах. Це перш за все пов'язано із збільшенням коштів на утримання армії та реанімацію ВПК, яким країна нехтувала протягом 20 років. Ще частина державних коштів спрямовується на соціальні виплати сім'ям загиблих, постраждалих під час АТО та, згаданим раніше, особам, що полишили свої оселі на окупованих територіях і вимушені були мігрувати.

Без вирішення зазначених проблем, створення умов для комфортної продуктивної діяльності мігрантів стане складним та витратним процесом, що зможе призвести до соціальних загострень та зубожіння внутрішніх мігрантів.

Ефект, який спричиняє посилення внутрішньої міграції на міжнародну конкурентоспроможність національної економіки України, можна проаналізувати за допомогою Глобального індексу конкурентоспроможності [8, с. 47].

Даючи оцінку впливу вимушеної внутрішньої міграції на такі параметри як «здоров'я та початкова освіта» і «вища освіта та професійна підготовка», слід звернути увагу на такі основні моменти:

1. Показник медичних установ на одиницю населення, який і до квітня 2014 року був в Україні порівняно низьким, став ще меншим за рахунок притоку мігрантів в одні області та закриття лікарень/поліклінік/амбулаторій через військові дії в інших.

2. Внутрішня міграція порушила нормальний ритм навчального процесу для учнів та студентів, які вимушені були вдатися до переїзду. Це може вплинути на якість та комплексність знань, які вони отримують в результаті.

3. Із прибуттям мігрантів та їх вимушеним зарахуванням до ВНЗ та шкіл за новим місцем проживання, розміри академічних груп та кількість учнів у класах збільшилася. Така ситуація ускладнює роботу викладачів та зменшує ефективність учбового процесу.

4. Рівень використання професійної підготовки мігрантами також стає нижчим через вказаний вище примусовий дауншифтинг.

Внутрішня міграція спричиняє негативний вплив і на ефективність ринку товарів і послуг. Невизначеність із подальшим працевлаштуванням і брак коштів у внутрішніх трудових мігрантів вплинув на їхню купівельну спроможність. Відповідно виробники товарів і послуг частіше стикатимуться із утворення надлишків готової продукції та недоотриманням прибутків. Від цього конкурентоспроможність національної економіки України зазнає суттєвих втрат [15, с. 8].

Приріст кількості безробітних, який зумовить внутрішня міграція в Україні, має негативно вплинути і на ефективність функціонування ринку праці. Україна мала 61 місце у ГІК за цим показником і ризикує опуститися ще нижче. А найбільшою загрозою є інтенсифікація «відтоку мізків» з країни. На разі, враховуючи девальвацію національної валюти та темпи інфляції, існує ризик втрати цілого покоління молодих науковців та вже зрілих носіїв НТП. Від цього постраждає технологічність виробництва і відповідно впаде конкурентоспроможність підприємств та національної економіки в цілому.

Інтеграція тимчасових внутрішніх трудових мігрантів є важливим фактором впливу на конкурентоспроможність національної економіки. Нехтування цією проблемою може спричинити зростання безробіття та посилення соціальної напруги в суспільстві.

В сучасних умовах ринку праці внутрішні мігранти вимушені працювати за меншу заробітну плату, а ніж на попередньому місці роботи, до міграції. Також має місце примусовий дауншифтинг. У цих умовах виробники здатні знизити видатки та не втратити у якості виробничого процесу за допомогою залучення на роботу внутрішніх мігрантів.

Отже, узагальнено негативні впливи міграції населення на соціальну та економічну безпеку України:

1. Виїжджає частина трудового потенціалу, в тому числі висококваліфіковані працівники, які згодом втрачають свої професійні навички, оскільки за кордоном виконувана ними робота часто носить примітивний та непрестижний характер. «Відтік мізків», у свою чергу, спричинює появу додаткових витрат з бюджету, спрямованих на підготовку нових спеціалістів;

2. Морально-психологічний аспект має різносторонній вплив: з одного боку – розпадаються сім'ї, часто залишаються бездоглядними діти та люди похилого віку, з іншого – працюючи на чужині, заробітчани втрачають власне здоров'я, не отримуючи при цьому кваліфіковану медичну допомогу, зазнають впливу важкої фізичної і часто ненормованої праці, насильства з боку роботодавців, в тому числі й сексуального, важких побутових умов, а крім цього, вони не мають гарантії щодо отримання зароблених грошей та правового захисту від злочинних елементів;

3. Зниження народжуваності у молодих сім'ях. Поряд з цим відомі факти, коли молоді жінки-заробітчани незаконно народжують дітей для сімей за кордоном нібито «на замовлення», а в подальшому не можуть забрати їх додому як власних;

4. Зростання цін на товари і послуги на внутрішньому ринку, зокрема на житло, при існуючій низькій купівельній спроможності основної маси населення. Це, в свою чергу, призводить до нерівномірного розподілу коштів та ще більшого розшарування суспільства, оскільки найбільш вразливі верстви не мають змоги виїхати за кордон на заробітки. Виникнення тенденцій до спаду темпів економічного зростання, адже у найпродуктивніший період свого життя трудові мігранти не беруть участі у створенні національного доходу [6];

5. Загальна зневіра, втрата національної самосвідомості, набуття чужих звичаїв та невластивого менталітету [14, с. 45];

6. Вкладення державою коштів у підготовку фахівців, які реалізують свої здібності і створюють додаткову вартість за кордоном;

7. Нелегальна трудова міграція не здійснює відрахувань до пенсійного та соціального фондів;

8. Отримання мігрантами громадянства країни міграції, що погіршує демографічну ситуацію;

9. Повернення трудових мігрантів пенсійного віку;

Отже, міжнародна трудова міграція має як для держави, так і самих мігрантів позитивні та негативні соціально-економічні наслідки. Враховуючи цей факт, важливо виробити таку державну міграційну політику, яка могла б мінімізувати негативні та максимізувати позитивні сторони цього явища. Нині ж, на жаль, енергія праці близько 5 мільйонів наших співвітчизників марнується на чужині.

В умовах посилення конкуренції за людські ресурси одним із напрямів міграційної політики багатьох країн стає заохочення повернення на батьківщину співвітчизників.

Так, наприклад, набути громадянства Угорщини можна проживаючи на території інших держав. Умови для цього мінімальні: несудимість, базове знання угорської мови чи угорське походження [10, с. 139].

У Польщі власники „карти поляка”, яку можна отримати, якщо довести, що хоча б хтось із предків був поляком, можуть працювати у Польщі без додаткових дозволів, займатися підприємництвом, навчатися із громадянами країни на рівних умовах. З 2006 року громадяни України, Білорусі та Росії отримали право на тимчасове працевлаштування (до 6 місяців упродовж року) без спеціальних дозволів. У 2014 році в Польщі набуває чинності новий закон про іноземців, відповідно до якого дозвіл на проживання одночасно означатиме й дозвіл на працевлаштування [10, с. 140-141].

В Росії в 2006 році було підписано указ президента „Про заходи з надання сприяння добровільному переселенню в Російську федерацію співвітчизників, які проживають за кордоном”, відповідно до якої були відкриті представництва Федеральної міграційної служби Росії за кордоном. Зокрема в Україні спеціалісти ФМС працювали в Києві, Харкові, Одесі, Львові. Згодом учасників програми прирівняли до громадян Росії щодо сплати податку – 13 % замість 30 % для нерезидентів [10, с. 140-141].

Програми повернення талановитої молоді розробляються з 60-х рр. 20 ст. різними країнами, серед яких Туреччина, Індія, Південна Корея та інші. Такі програми передбачають направлення студентів на навчання або працю в країни Європи або США із обов'язковим поверненням до країни-походження. Деякі міжнародні організації, серед яких МОМ (за фінансової підтримки ЄС), Програма розвитку ООН, також започатковують програми сприяння поверненню інтелектуального капіталу. Існують також двосторонні програми з Німеччиною і Францією [2, с. 24].

Іноземна політика щодо підтримки співвітчизників за кордоном, в т.ч. на території України сприяє втраті Україною своїх громадян у разі гіршої економічної ситуації, ніж в сусідніх державах.

На жаль, в Україні, на відміну від багатьох країн, ресурс репатріації співвітчизників задіяний недостатньо. Хоча сприяння їй неодноразово декларувалося як один із пріоритетів міграційної політики, не було закону, який визначав би статус репатріантів, державна допомога при здійсненні репатріації та облаштуванні на батьківщині не надавалася. Таким чином міграційна політика України має бути направленою на залучення іммігрантів (в першу чергу вихідців з України) через співпрацю з діаспорою, здійснення спеціальних заходів, створення спеціального органу виконавчої влади, а також на запобігання еміграційному відпливові через задоволення потреб етнічних меншин, працевлаштування громадян у сусідніх державах як альтернативи переселення та розвиток транскордонного співробітництва [10, с. 144].

Досвід європейських країн показує, що до зворотної міграції трудових мігрантів у країну-походження призводить покращення її економічного стану, забезпечення прав людини.

Що ж стосується політичної ситуації в Україні, прогнозувати навіть на найближчу перспективу важко. Можна стверджувати лише про наявність політичної нестабільності. В разі нестабілізації ситуації можна очікувати збільшення виїздів за кордон національних меншин з України. Навіть у випадку стабілізації ситуації, враховуючи політичні події, які відбулися в Україні з початку 2014 року, можна прогнозувати зменшення

кількості мігруючих до Росії, особливо це стосується мігрантів із західних областей. Як альтернативу мігранти можуть обрати країни Європейського Союзу, крім того цьому сприятиме і спрощення візового режиму.

У ст. 18 Проекту Угоди про асоціацію України та Європейського Союзу зазначається, що «існуючі можливості доступу до зайнятості для українських працівників, надані державами-членами згідно із двосторонніми договорами, мають бути збережені, а у разі можливості, покращені», а також те, що «Рада Асоціації зобов'язується розглянути можливість надання інших більш сприятливих положень у додаткових сферах, зокрема можливості доступу до професійного навчання, згідно із законами, умовами та процедурами, чинними у державах-членах та в ЄС, при цьому беручи до уваги ситуацію на ринку праці у державах-членах та в ЄС» [17, с. 20].

Висновки та перспективи подальших досліджень. В умовах сьогодення міграційна політика України має бути спрямована не лише на забезпечення безпеки та прозорості кордонів, регулювання потоків нелегальних мігрантів, роботу з українськими емігрантами, вона також повинна відповідати принципам сучасного демократичного суспільства, а саме – захисту та дотримання прав людини. Однак на даний момент ця важлива складова значною мірою лишається поза увагою. За сучасних умов, при інтенсифікації міграційних процесів у світі, коли Україна є країною, що має найбільше емігрантів та тенденцію до різкого збільшення імміграційних та транзитних потоків, ігнорування цих процесів становить серйозну загрозу національній безпеці держави.

Для країни дуже важливо стимулювати еміграцію окремих категорій працівників. Їхній виїзд зменшить напругу на ринку праці та дозволить збільшити притік іноземної валюти в країну за рахунок збільшення обсягів грошових переказів від міжнародних трудових мігрантів. Україна має першочергово виправити недоліки, які негативно впливають на інвестиційний клімат в країні. Необхідно стабілізувати курс гривні та зменшити градус напруги у ситуації на Сході. В іншому випадку притік іноземних інвестицій в країну буде й надалі зменшуватись.

Список використаних джерел

1. Білокудря А. В. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні / А. В. Білокудря // Управління розвитком. – 2013. – №14 (154). – С. 42–45.
2. Гнатюк Т. О. Добровільна зворотна міграція: досвід країн ЄС та перспективи України / Т. О. Гнатюк // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер: Політологія. – 2011. – Т. 175, Вип. 163. – С. 22–25.
3. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів [Електронний ресурс] : ратифікована з застереженням Законом № 755-V (755-16) від 16.03.2007 р. – Режим доступу : <http://iom.org.ua/ua/legislation-ukr/migration-related-legislation-ukr/workers-and-members-of-their-families.html>
5. Звіт щодо методології організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні / Міжнародна організація праці. Група технічної підтримки з питань гідної праці та Бюро МОП для країн Центральної та Східної Європи – Будапешт, 2013. – С. 98.
6. 2 Зоря Т. М. Соціально-економічні наслідки міжнародної трудової міграції / Зоря Т. М. // Соціально-трудова відносина: теорія та практика: зб. наук. праць / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана»; голова редкол. А. М. Колот. – 2014. – № 2(4). – С. 113–117.
7. Капітан В. Трудова міграція як аспект проблеми зайнятості в Україні / В. Капітан // Ефективність державного управління. – 2012. – Вип. 32. – С. 474–481.
8. Левчук Н. М. Асоціальні явища в Україні у демографічному вимірі: монографія / Н. М. Левчук; відпов. ред. д. е. н., проф. В. С. Стешенко. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2011. – 492 с.
9. Малиновська О. А. Трудові мігранти з України в країнах ЄС та їхні перекази на батьківщину у післякризовий період / О. А. Малиновська, І. П. Майданік // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2012. – Вип. 11. – С. 125–143.
10. Малиновська О. А. Політика сусідніх країн щодо співвітчизників як інструмент поповнення людських ресурсів: виклики та уроки для України / О. А. Малиновська // Стратегічні пріоритети. – №3(28). – 2013. – С. 138–146.
11. Міграційні процеси в Україні у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sumynews.com/data-journalism2/demography/item/5665-mihratsiini-protsesey-v-ukraini-u-2013-rotsi.htm>.
12. Міграційний профіль України 2014 [Електронний ресурс] / Міграційна служба України. – Режим доступу: http://dmsu.gov.ua/images/files/UKR_Migration_%20Profile_2014.pdf.
13. Міграція в Україні. Факти і цифри. – Міжнародна організація з міграції (МОМ): Представництво в Україні, 2014. – 12 с.
14. Міжнародна економіка: навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін.; за заг. ред. С. М. Макухи. – Х.: Право, 2014. – 192 с.
15. Овсіюк О.Л. Міграційні процеси в Україні: проблеми та наслідки / О.Л. Овсіюк // Ефективна економіка. – 2015. – Вип. 2. – С. 7–10.

16. Огляд приватних грошових переказів в Україну, що відображаються в статистиці платіжного балансу [Електронний ресурс] / Національний банк України – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Publication/econom/Balans/Ogl_grosh_perekaz.pdf.

17. Проект угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>

18. International Organization for Migration (IOM). Ukrainian residence (2013), Migratsia v Ukraini. Fakty ta tsyfry [Migration in Ukraine. Facts and figures], [Online], available at: http://iom.org.ua/ua/pdf/Facts&Figures_b5_ua_f.pdf. (Accessed 15 November 2014).

19. Chernyak, O. and Chernyak, Y. (2014), “Modern challenges in governmental regulation of labor force migration in Ukraine”, *Ekonomika*, vol.91 (1), pp.93–104.

20. Chernyak, Y.O. (2013), “An influence of international labor force migration on national competitiveness”, *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, vol. 9(150), pp.25–28.

21. The official site of Forbes Ukraine (2014), “Searching the peaceful sky”, available at: <http://forbes.ua/ua/opinions/1376760-u-poshukah-mirnogo-neba> (Accessed 15 November 2014).

22. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2014), “Statistical informations”, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 15 November 2014).

Стаття надійшла до редакції 17.04.2015